

Науменко Ангеліна,

студентка другого курсу, гр. БП-20

Інституту права та сучасних технологій КНУТД.

Науковий керівник:

професор кафедри приватного та публічного права

Інституту права та сучасних технологій КНУТД,

к.ю.н., професор Олійник А.Ю.

м. Київ, Україна.

ПРАВОВИЙ СТАТУС ІНОЗЕМЦІВ І ОСІБ БЕЗ ГРОМАДЯНСТВА В УКРАЇНІ

Вступ. Актуальність дослідження даної теми пояснюється тим, що поряд з громадянами України на її території перебувають іноземці та особи без громадянства. У загальному вигляді основи правового статусу іноземці та особи без громадянства порівняно зі статусом громадян України закріплені у ст. 26 Конституції України, згідно з якою іноземці та особи без громадянства, що перебувають в Україні на законних підставах, користуються тими самими правами і свободами, а також несуть ті ж обов'язки, як і громадяни України, за винятками, встановленими Конституцією України, законами чи міжнародними договорами України. Деталізуються конституційні основи правового статусу іноземців і осіб без громадянства в Україні Законом України від 22 вересня 2011 р. «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства».

Метою і завданнями дослідження є: а) аналіз наукових і нормативно-правових джерел правового статусу іноземців і осіб без громадянства, що перебувають на території України; б) формулювання ознак та визначення правового регулювання статусу іноземців і осіб без громадянства; в) запропонувати висновки і рекомендації.

Основний текст. Іноземцем (іноземний громадянин чи іноземний підданий) є особа, яка не перебуває в громадянстві України і має письмове підтвердження своєї приналежності до громадянства (підданства) іншої держави або держав. Особу без громадянства визначають як фізичну особу, яку жодна держава відповідно до її законодавства не вважає своїм громадянином [1]. До основних прав, свобод та обов'язків іноземців належать права на: інвестиційну та підприємницьку діяльність; трудову діяльність; охорону здоров'я і соціальний захист; житло; освіту; користування досягненнями культури; участь в об'єднаннях громадян (якщо інше не передбачено законами України і якщо це передбачено статутами цих об'єднань, проте іноземці не можуть бути членами політичних партій України); свободу совісті; права у шлюбних і сімейних відносинах. Іноземці також можуть відповідно до законодавства України мати у власності будь-яке майно, успадковувати і заповідати його, а також мати особисті немайнові права. При цьому законодавство України гарантує іноземцям недоторканність особи, житла, невтручання в особисте і сімейне життя, таємницю листування, телефонних розмов і телеграфних повідомлень, повагу до їхньої гідності нарівні з громадянами України. На іноземців покладаються і певні обов'язки. Так, згідно зі ст. 21 Закону, іноземці обкладаються податками і зборами відповідно до законодавства України та її міжнародних договорів. Слід зазначити, що правовий статус іноземців, які постійно проживають в Україні, і статус іноземців, які тимчасово перебувають на її території, різняться саме у процесі реалізації перелічених прав і свобод. Так, наприклад, іноземці, які постійно проживають в Україні, користуються медичною допомогою нарівні з громадянами України. Іншим іноземцям така допомога надається у порядку, який визначає Кабінет Міністрів України [2, с. 95-96].

Правовий статус різних категорій іноземців в Україні має певні особливості. Це, зокрема, стосується: 1) іноземців, які іммігрували в Україну на постійне проживання; 2) іноземців, які іммігрували в Україну для тимчасового

працевлаштування; 3) іноземців, які прибули в Україну з іншого метою тимчасового перебування на її території (навчання, відпочинок, наукова діяльність тощо); 4) біженців; 5) осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту; 6) політемігрантів (іноземців, яким надано притулок на території України); 7) нелегальних мігрантів; 8) іноземців, які перебувають на території України на підставах, передбачених міжнародними договорами України (експерти, військовослужбовці, співробітники правоохоронних органів інших держав); 9) осіб, які користуються дипломатичними і консульськими привілеями та імунітетами тощо [1]. Іноземці та особи без громадянства можуть в'їжджати в Україну та виїжджати з України за наявності визначеного законодавством чи міжнародним договором України паспортного документа. При цьому вони повинні одержати в'їзну та виїзну візи або дозвіл на імміграцію. Законодавством України та міжнародними договорами України може бути передбачений безвізовий режим, який не потребує обов'язкового оформлення візових документів, але не скасовує реєстраційного порядку в'їзду та виїзду, тобто наявності паспортного документа та його пред'явлення на кордоні. Крім того, іноземці та особи без громадянства під час проходження прикордонного контролю у пунктах пропуску через державний кордон зобов'язані подати свої біометричні дані для їх фіксації.

Разом з тим, у відповідності з Українським законодавством, від реєстрації звільняються такі іноземці та особи без громадянства: 1) глави держав і урядів зарубіжних країн, члени парламентських та урядових делегацій, технічний персонал, який обслуговує такі делегації (осіб) і членів їх сімей, які прибули в Україну на запрошення Президента України, Верховної Ради України чи Кабінету Міністрів України, Верховної Ради Автономної Республіки Крим чи Ради міністрів Автономної Республіки Крим, міністерств, інших центральних органів виконавчої влади України; особи та члени сімей осіб, які прибули в Україну за посвідченнями ООН та організацій системи ООН; 2) іноземці або особи без громадянства, які не досягли вісімнадцятирічного віку; 3) іноземні

туристи, які здійснюють круїз; 4) члени екіпажів іноземних військових кораблів (літаків), які в установленому порядку прибули в Україну; 5) особи, які входять до складу екіпажів іноземних невійськових суден; 6) особи, які входять до складу екіпажу цивільних повітряних суден міжнародних авіаліній, бригад поїздів міжнародного сполучення, у разі перебування в аеропортах чи на вокзалах (станціях), зазначених у розкладі руху [3].

Порядок отримання дозволу компетентних органів України на в'їзд на постійне місце проживання в Україну, а також умови імміграції в Україну іноземців та осіб без громадянства визначений положеннями Закону України "Про імміграцію". Питання імміграції регулюються Конституцією України та Законом України "Про імміграцію", іншими нормативно-правовими актами. Дозвіл на імміграцію надається в межах квоти імміграції. Квота імміграції встановлюється Кабінетом Міністрів України у визначеному ним порядку по категоріях іммігрантів: 1) діячі науки та культури, імміграція яких відповідає інтересам України; 2) висококваліфіковані спеціалісти і робітники, гостра потреба в яких є відчутною для економіки України; 3) особи, які здійснили іноземну інвестицію в економіку України іноземною конвертованою валютою на суму не менше 100 (ста) тисяч доларів США, зареєстровану у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України; 4) особи, які є повнорідними братом чи сестрою, дідом чи бабою, онуком чи онукою громадян України; 5) особи, які раніше перебували в громадянстві України; 6) батьки, чоловік (дружина) іммігранта та його неповнолітні діти; 7) особи, які безперервно прожили на території України протягом трьох років з дня надання їм статусу біженців в Україні чи притулку в Україні, а також їхні батьки, чоловіки (дружини) та неповнолітні діти, які проживають разом з ними. Дозвіл на імміграцію поза квотою імміграції надається: 1) одному з подружжя, якщо другий з подружжя, з яким він перебуває у шлюбі понад два роки, є громадянином України, дітям і батькам громадян України; 2) особам, які є опікунами чи піклувальниками громадян України, або перебувають під опікою

чи піклуванням громадян України; 3) особам, які мають право на набуття громадянства України за територіальним походженням; 4) особам, імміграція яких становить державний інтерес для України [4]. Дипломатичні представництва і консульські установи України: приймають від осіб, які постійно проживають за межами України, заяви про надання дозволу на імміграцію разом з визначеними зазначеним Законом документами, перевіряють правильність їх оформлення і надсилають через Міністерство закордонних справ України до спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань імміграції; видають копії рішень про надання дозволу на імміграцію та про відмову у наданні дозволу на імміграцію особам, яких вони стосуються; оформляють особам, яким надано дозвіл на імміграцію, імміграційні візи [4]. Заяви про надання дозволу на імміграцію подаються: 1) особами, які постійно проживають за межами України, – до дипломатичних представництв та консульських установ України за кордоном за місцем їх постійного проживання; 2) особами, які перебувають в Україні на законних підставах, – до органів спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань імміграції за місцем їх проживання. За неповнолітніх осіб, а також осіб, яких у встановленому порядку визнано недієздатними, заяву про надання дозволу на імміграцію подають їх законні представники [4].

Отже, ознаками правового регулювання статусу іноземців і осіб без громадянства слід вважати : а) міжнародні договори, Конституція України, закони і підзаконні нормативно-правові акти; б) особи, які перебувають в Україні на законних підставах, не є громадянами України та мають письмове підтвердження своєї приналежності до одної з зарубіжних країн; в) особи, які перебувають в Україні на законних підставах, не є громадянами України та не мають письмове підтвердження своєї приналежності до одної з зарубіжних країн; г) мають права, свободи та обов'язки передбачені нормативно-правовими актами.

Висновок. Таким чином, в якості висновку можна запропонувати висновки і рекомендації. Правове регулювання статусу іноземців і осіб без громадянства слід визначати як закріплені правовими нормами міжнародних договорів, конституції, законів і підзаконні нормативно-правові акти щодо осіб, які перебувають в Україні на законних підставах, не є громадянами України та мають письмове підтвердження своєї приналежності до одної з зарубіжних країн та осіб, що перебувають в Україні на законних підставах, не є громадянами України та не мають письмове підтвердження своєї приналежності до одної з зарубіжних країн і мають права, свободи та обов'язки передбачені названими нормативно-правовими актами.

Визначені по тексту рекомендації необхідно враховувати в процесі їх реалізації.

Список використаних джерел:

1. Основи правового статусу людини і громадянина. Правове становище іноземців і осіб без громадянства. Електронний ресурс. https://arm.naiu.kiev.ua/books/konst_pu/rozdil/rozdil4.html
2. Кравченко В.В. Конституційне право України. Навч. посібник. Ч.1. К., 1998. 285 с.
3. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства : Закон України від 22 вересня 2011 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 19-20. Ст. 179. Поточна редакція від 14.08.2021 р.
4. Про імміграцію : Закон України від 7 червня 2001 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 41. Ст. 171. Поточна редакція від 18.07.2020 р.